

**Botanikos
sodas**

SUKULENTŲ KOLEKCIJA

SUKULENTŲ KOLEKCIJA

- **Edukacinė/teminė kolekcija,**

skirta visuomenei, mokiniams ir studentams:

- savarankiškomis studijoms;
- mokymui;
- edukacijai;
- praktinių įgūdžių formavimui.

TIKSLAS:

Tikslas: surinkti reprezentatyvią atogrąžose ir paatogrąžiuose augančių sukulentų kolekciją.

Uždaviniai:

1. Surinkti pavyzdžius, reprezentuojančius morfologinę, sistematinę ir geografinę įvairovę.
2. Surinkti pavyzdžius, tinkamus auginti saulėtame, šviesiame ir užpavėsintame interjere.

KAŲ VADINAME SUKULENTAIS?

- **Paprastai labai specifinės išvaizdos, sultingus, neįprastai sustorėjusius, mėsingus lapus ar stiebus turintis augalas, gebantis pakitusiuose vegetatyviniuose organuose kaupti vandens atsargas.**

(Naujalis J., 2009: Botanikos praktikos darbai. – Vilniaus universiteto leidykla)

- **Daugiamečiai sausų vietų augalai, turintys storus, mėsingus, sultingus stiebus (pvz., kaktusai), lapus (pvz., alavijas) arba šaknis (pvz., kai kurios pelargonijos).**

[9https://www.zodziai.lt/reiksme&word=Sukulentai&wid=189190](https://www.zodziai.lt/reiksme&word=Sukulentai&wid=189190)

Kitaip dar gali būti vadinami **sultingaisiais kserofitais**.

ŽODŽIO KILMĖ

Sukulentai: lot. *suc(c)ulentus* - sultingas

lot. *succos* - sultys

SUKULENTŲ POPULIARUMAS

- Savo išvaizda labai skiriasi nuo kitų augalų
- Gyvybingi, ilgą laiką tarpą tveria be vandens
- Atsparūs sausam aplinkos orui
- Paprasta priežiūra

PAPLITIMAS

Teritorijos, kur vyrauja sukulentai:

- Ceninė Amerika
- Pietų Amerika
- Afrika: Kapo provincija Pietų Afrikoje

Somalis Rytų Afrikoje

Madagaskaras

Kanarų salos

AUGAVIETĖS

- Dykumų ir pusdykumių lygumos
- Sausi kalnų rajonai
- Drėgnieji atogrąžų ir paatogrąžių miškai

SUKULENTAI

- Pasaulyje suskaičiuojama apie 10000 sukulentų rūšių priskiriamų 60 šeimų.
- Jiems būdinga : **konvergencija** – negiminingų rūšių išorinių požymių ir sandaros supanašėjimas jų evoliucijos metu dėl panašių gyvenimo sąlygų;
metamorfozės – kai vienas organas perima kito organo funkcijas (pvz., kaktusų stiebas atlieka lapų funkciją, vykdo fotosintezę).

ISTORIJA

- XV amžiuje Didžiųjų Kristupo Kolumbo jūrinių ekspedicijų ieškant kelio iš Europos į Indiją metu atrastame Amerikos žemyne kaktusai sužavėjo visus keliautojus ir kartu su kitomis brangenybėmis buvo atvežti į Europą.
- XVI amžiuje Senosiose kronikose minimos į „melionus panašios gėlės“, kurios nebuvo panašios į jokių kitų tuo metu žinomus augalus. Tai buvo *Melocactus* genties kaktusai.
- Vaskas da Gama XV – XVI amžiuje atrado sukulentus Afrikoje ir Indijoje ir parplukdė juos į Europą.
- Ypač daug ekspedicijų buvo organizuota XVIII amžiuje į Amerikos žemyną, iš kur atvažta daug sukulentų
- Sukulentai tapo madingi aristokratų soduose.

SUKULENTŲ PANAUDOJIMAS

- Vaistams
- Maistui
- Kosmetikai
- Pluoštui
- Darbo ir gyvenamosios aplinkos želdinimui
- Mistinėse-religinėse apeigose

SUKULENTŲ AUGIMO SĄLYGŲ IŠSKIRTINUMAS

Intensyvi saulės spinduliuotė

Skurdus dirvožemis

Mažas drėgmės kiekis

Didelis dienos ir nakties
temperatūrų skirtumas.

<https://www.shutterstock.com/image-vector/sketch-desert-america-cacti-prairie-landscape-1097091467>

MORFOLOGINIAI SUKULENTŲ YPATUMAI

Apsauga nuo saulės:

skaidrių ląstelių langeliai (langiniai augalai), plaukeliai, žvyneliai, pilkšva spalva, briaunos.

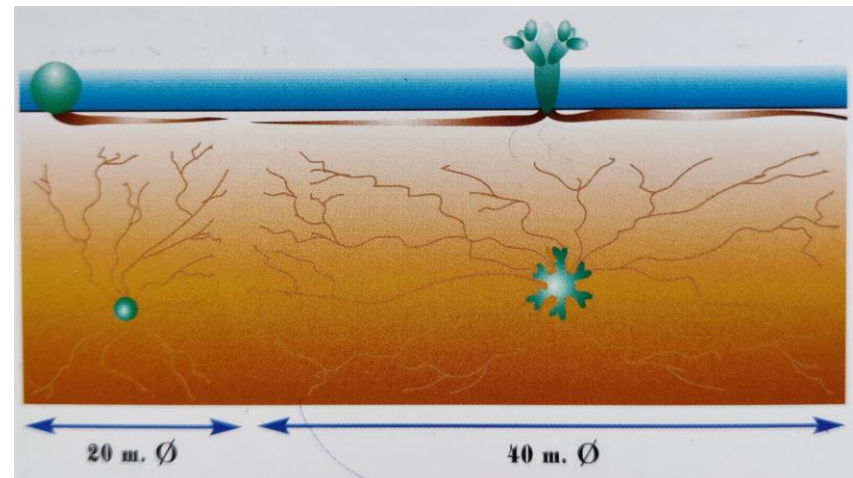

MORFOLOGINIAI SUKULENTŲ YPATUMAI

Vandens paėmimas:

Ilgos šaknys auga gilyn iki gruntinio vandens arba plačiai keroja substrato paviršiuje.

Dygliai, žvyneliai, plaukeliai surenka net mažiausius rūko ir rasos lašelius.

MORFOLOGINIAI SUKULENTŲ YPATUMAI

Vandens kaupimas ir saugojimas:

- Stori sultingi lapai, stiebai arba šaknys.
- Smulkūs, redukuoti lapai.
- Lapai, stiebai padengti vaško apnaša.
- Briaunuoti, gumburėti stiebai.

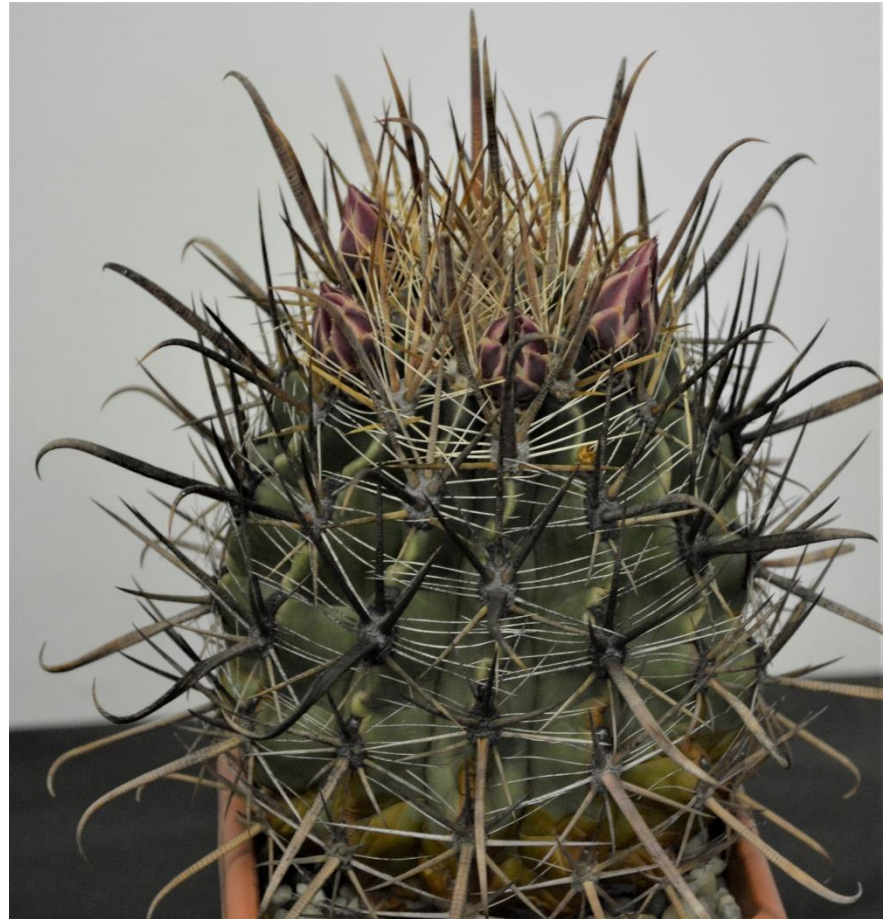

https://www.123rf.com/photo_125535998_stock-vector-watercolor-vector-composition-of-cacti-and-succulents-in-a-pot-isolated-on-white-background-flower-i.html

MORFOLOGINIAI SUKULENTŲ YPATUMAI

Apsauga nuo gyvūnų:

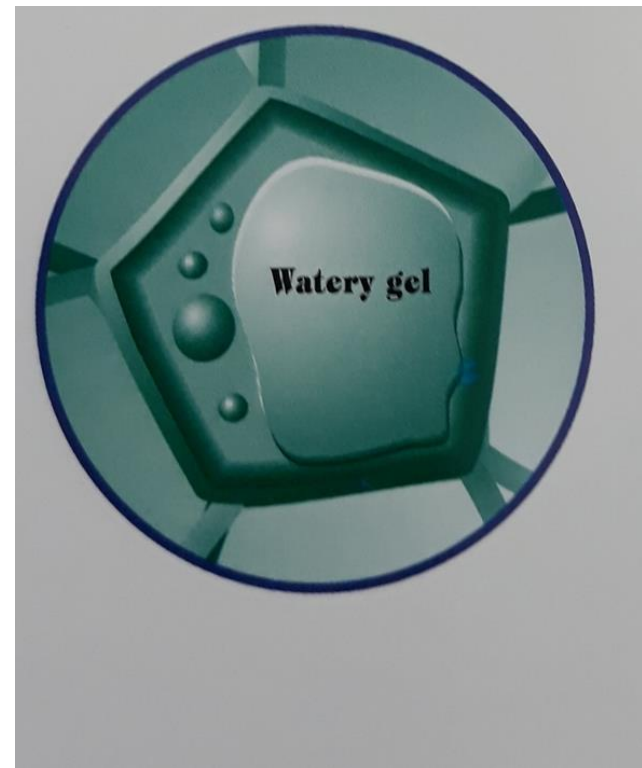
dygliai, nuodingos sultys, geofitizacija.

ANATOMINIAI SUKULENTŲ YPATUMAI

Lapuose, stiebuose arba šaknyse yra storas parenchiminis audinys, kurio ląstelėse yra daug gleivių. Sudarydamos gelį jos suriša vandenį, kuris sudaro iki 90% ląstelės.

SUKULENTŲ FOTOSINTEZĖS YPATUMAI

Tausodamos vandenį, daug sukulentų rūšių lapų žiotelės atidaro naktį. Į vidų patekęs anglies dvideginis (CO_2) pasiskirsto mezofilio ląstelėse. Naktį CO_2 kaupiamas vakuolėse kaip keturis anglies atomus turinti obuolių rūgštis (malatas), kuri dieną pernešama į chloroplastus ir paverčiama atgal į CO_2 , kuris vėliau naudojamas fotosintezės metu. Šitaip iš aplinkos naktį absorbuotą ir laikinai obuolių rūgšties molekulėse sukauptą CO_2 sukulentai dieną sunaudoja angliavandenių sintezei, sutelkdami jį aplink fermentą RuBisCO.

Pirmiausia šis mechanizmas buvo rastas *Crassulaceae* šeimos augaluose. Todėl šis procesas sutrumpintai vadinamas CAM (angl. *Crassulaceae acid metabolism*).

SUKULENTŲ SKIRSTYMAS

Lapiniai

Stiebiniai

Šakniniai

SUKULENTŲ KOLEKCIJŲ FORMAVIMO PRINCIPAI PASAULYJE

- **Geografinis** (atskirų žemynų arba teritorijų)
- **Taksonominis** (šeimų arba genčių atstovai)
- **Ekosistemų** (sukulentai auginami kartu su kitais kserofitais)

- ***KOLEKCIJŲ VERTYBĖS*** (*tituluoti augalai*):
- **Seni individai**
- **Rūšys, kurioms grėšia išnykimas**
- **Rūšys, susietos su istoriniais įvykiais ir asmenybėmis**

KOLEKCIonavimas

- Pirmas literatūroje minimas kaktusų kolekcionierius gyveno Londone 1570 m. Jis buvo vaistininkas ir augalus auginė savo malonumui.
- XIX ypač didėjo sukulentų paklausa.
- 1922 m. įsteigta seniausia kaktusus auginusi ir jais prekiauvusi įmonė.

SUKULENTŲ KOLEKCIJOS PASAULIO BOTANIKOS SODUOSE

Atlantos botanikos sode:

975 m² Senojo pasaulio sukulentai;

426 m² Madagaskaro sukulentai.

Mitchell Park oranžerijose endeminės Madagaskaro rūšys (*Didieraceae* 11 r.).

Chihuahuan dykumos tyrimų instituto sode apie 220 rūšių

vietinių sukulentų rūšių.

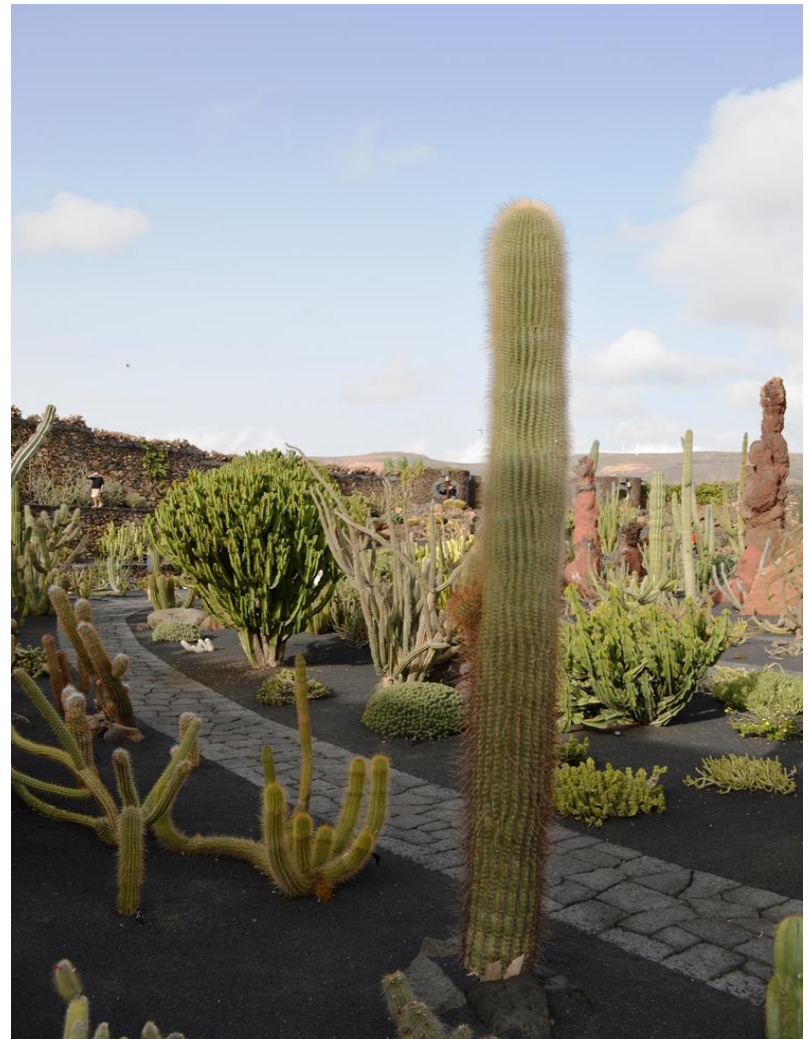
https://www.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g60807-d1382541-i180404319-Chihuahuan_Desert_Nature_Center_Botanical_Gardens-Fort_Davis_Texas.html

SUKULENTŲ KOLEKCIJOS PASAULIO BOTANIKOS SODUOSE

Pinya de Rosa botanikos sode Ispanijoje yra informatyviausios Europoje *Agave*, *Aloe*, *Lithops* kolekcijos (daugiau nei 700 vardų).

Lanzarotės kaktusų sode veši apie 1450 vardų sukulentai.

Vienos universiteto botanikos sode sukulentų kolekcijoje yra apie 800 rūšių augalų.

SUKULENTŲ KOLEKCIJOS PASAULIO BOTANIKOS SODUOSE

Latvijos nacionaliniame botanikos sode sukulentų kolekcijoje apie 800 vardų augalai.

Vytauto Didžiojo universiteto botanikos sodo oranžerijose sausųjų tropikų kolekcijoje auga kaktusai, agavos, storlapiai ir kiti sukulentai.

SUKULENTAI VILNIAUS UNIVERSITETO BOTANIKOS SODE

Metai	Sukulentai
1799	<i>Cactus</i> (3 rūšys), <i>Cotyledon orbiculata</i>
1810	<i>Aloe</i> (11 rūšių), <i>Cactus</i> , <i>Echinopsis</i> , <i>Euphorbia caput-medusae</i> , <i>Stapelia asterias</i>
1840	<i>Agave</i> (6 r.), <i>Aloe</i> (24 r.), <i>Cereus</i> (8 r.), <i>Cotyledon</i> sp., <i>Echeveria</i> sp., <i>Euphorbia</i> (9 r.), <i>Jatropha</i> sp., <i>Stapelia</i> (10 r.).
1932	<i>Aloe</i> (7 r.), <i>Ceropegia</i> sp., <i>Crassula</i> sp., <i>Curio</i> sp., <i>Euphorbia</i> (5 r.), <i>Gasteria</i> sp., <i>Kalanchoe</i> sp.
2002	<i>Agave</i> (4 r.), <i>Aizoaceae</i> (5 gentys), <i>Aloe</i> (8 r.), <i>Cactaceae</i> (29 g.), <i>Crassulaceae</i> (8 g.), <i>Gasteria</i> (4 r.), <i>Euphorbia</i> (9 r.), <i>Peperomia</i> (7 r.)
2006	<i>Agave</i> (5 r.), <i>Aizoaceae</i> (8 gentys), <i>Cactaceae</i> (32 gentys), <i>Ceropegia</i> (5 r.), <i>Crassulaceae</i> (32 gentys), <i>Euphorbia</i> (11 r.), <i>Gasteria</i> (5 r.), <i>Haworthia</i> (7 r.), <i>Hoya</i> (4 r.), <i>Peperomia</i> 13 vardų.

VU BOTANIKOS SODO SUKULENTŲ KOLEKCIJOS FORMAVIMO PRINCIPAI

- Auginami rūšiniai augalai.
- Morfologinė ir sisteminė įvairovė.
- Sukulentai iš Afrikos, Amerikos, Australijos, Azijos, Europos atogrąžų ir paatogrąžių.
- Augalai su akivaizdžiai sultingais vegetatyviniais organais.
- Vengti medžių, svogūninių, šakniastiebinių augalų bei *Orchidaceae*, *Bromeliaceae* šeimų.

RIBOJANTYS FAKTORIAI

- Klimatinės sąlygos: žiemą temperatūra 16°C , šaltos grindys.
- Plotas – 200 kvadratinų metrų.
- Auginimo būdas – augalai sodinami į vazonus, statomi ant grindų ir stelažų.

SUKULENTŲ SISTEMATINĖ IR GEOGRAFINĖ ĮVAIROVĖ

Žemynai	Šeimos	Gentys	Rūšys
Afrika	12	36	141
Amerika	10	48	119
Australija	2	2	2
Azija	5	5	7
Viso	29	91	269

AFRIKOS SUKULENTAI

	Asparagaceae	Asphodelaceae	Aizoaceae	Apocynaceae	<u>Asteraceae</u>	Begoniaceae	Commelinaceae	<u>Crassulaceae</u>	Didiereaceae	<u>Euphorbiaceae</u>	<u>Moraceae</u>	Vitaceae	Viso
Rūšių skaičius	3	44	4	13	13	1	1	22	1	15	3	1	121
Genčių skaičius	3	7	4	5	4	1	1	7	1	1	1	1	36

GAUSIAUSIOS AFRIKOS SUKULENTŲ GENTYS

Alavijas (*Aloe*) 21 rūšis:

- Vienstiebiškieji
- Krūmiškieji
- Trumpastiebiškieji (iki 1 m)
- Ilgastiebiškieji (daugiau nei 1 m)
- Guoteliškieji
- Margalapiškieji
- Iškilalapiškieji
- Riestalapiškieji

GAUSIAUSIOS AFRIKOS SUKULENTŲ GENTYS

Karpažolė (*Euphorbia*) 15 rūšių:

- Rutuliškieji
- Cilindriškieji
- Briaunuotastiebiškieji
- Karpuotastiebiškieji
- Kaudeksiškieji
- Plokščiaстiebiškieji
- Krūmiškieji

GAUSIAUSIOS AFRIKOS SUKULENTŲ GENTYS

Kalankė (*Kalanchoe*) 13 rūšių:

- Trumpastiebiškieji (iki 1 m)
- Ilgastiebiškieji (daugiau kaip 1 m)
- Margalapiškieji
- Plaukuotalapiškieji
- Sudėtingalapiškieji
- Gyvavediškieji (viviparija)

GAUSIAUSIOS AFRIKOS SUKULENTŲ GENTYS

Haworthiopsis (8 rūšys):

- Bestiebiškieji
- Stiebiškieji
- Tribriaunalapiškieji
- Nukirstalapiškieji
- Langeliškieji

KITOS AFRIKOS SUKULENTŲ GENTYS

Anacampseros

Aloiampelos

Bowiea

Carpobrotus

Crassothonna

Dioscorea

Gasteria

Haworthia

Oscularia

Sansevieria

Adenium

Aloidendron

Bulbine

Ceropegia

Cyanotis

Dorstenia

Glottiphyllum

Hoya

Pachypodium

Senecio

Adromischus

Aristaloe

Caputia

Cotyledon

Cyphostemma

Drimiopsis

Gonialoe

Kleinia

Portulacaria

Aichryson

Begonia

Curio

Delosperm

Fockea

Monanthes

AMERIKOS SUKULENTAI

Šeimos	Asparagaceae	Basellaceae	Bromeliaceae	Cactaceae	Commelinaceae	Crassulaceae	Euphorbiaceae	Piperaceae	Talinaceae	Urticaceae	Viso
Gėlių skaičius	3	1	1	28	2	9	1	1	1	1	48
Rūšių skaičius	16	1	1	51	2	41	2	2	1	2	119

GAUSIAUSIA AMERIKOS SUKULENTŲ ŠEIMA

Kaktusiniai (*Cactaceae*) 28 gentys:

- Rutuliškieji
- Cilindriškieji
- Laipiojantieji
- Svyrantieji
- Plokštieji
- Įvairiadygliškieji
- Nariuotastiebiškieji
- Guoteliškieji
- Draikieji
- Karūnuotieji
- Plaukuotieji
- Neįprastų formų kaktusai: *f. monstrosus*, *f. spiralis*, *f. cristata*, *f. hibotan*, *f. variegata* ir kiti.

GAUSIAUSIOS AMERIKOS SUKULENTŲ GENTYS

- **Agave Agava (14 rūšių):**
- Bestiebiškieji
- Aukštastiebiškieji (daugiau kaip 1 m)
- Ilgalapiškieji (daugiau kaip 0,6 m)
- Trumpalapiškieji (iki 0,6 m)
- Margalapiškieji
- Raitytaalapiškieji
- Siauralapiškieji
- Lapai su siūlo pavidolo plsušeliais
- Lapai su ypatingais dygliais

GAUSIAUSIOS AMERIKOS SUKULENTŲ GENTYS

Storlapis (*Crassula*) | Irūšių:

- Žemaūgiškieji (iki 0,3 m)
- Aukštaūgiškieji (daugiau kaip 0,3 m)
- Besidriekiantieji
- Lapai spkabinantys stiebą
- Lapai susijungę
- Lapai karpoti, dėmėti
- Plaukuotieji
- Linijiškiškialapiai

GAUSIAUSIOS AMERIKOS SUKULENTŲ GENTYS

- ***Sedum Šilokas***

(8 rūšys):

- Stačiasiebiai
- Svyrantieji
- Kiliminiai

KITOS AMERIKOS SUKULENTŲ GENTYS

Aeonium

Beaucarnea

Callisia

Dudleya

Echeveria

Euphorbia

Furcraea

Graptopetalum

Peperomia

Pilea

Pachyphytum

Talinum

Villadia

Tradescantia

AZIJOS SUKULENTAI

	<i>Crassulaceae</i>	<i>Euphorbiaceae</i>	<i>Piperaceae</i>	<i>Urticaceae</i>	<i>Vitaceae</i>	Viso
Gentys	1	1	1	1	1	5
Rūšys	1	3	1	1	1	7

AZIJOS SUKULENTŲ GENTYS

Sinocrassula

<https://idiggreenacres.com/products/chinese-money-plant>

Paperomia

<https://www.diblove-shop.com/products/peperomia-incana>

Dioscorea

https://www.wikiwand.com/en/Dioscorea_bulbifera

Pilea

<https://www.pinterest.com/pin/389631805268563957/>

Cissus

<https://www.dreamstime.com/photos-images/cissus.html>

AUSTRALIJOS SUKULENTAI

Šeimos	<i>Dioscoraceae</i>	<i>Polygonaceae</i>	Viso
Gentys	1	1	2
Rūšys	1	1	2

AUSTRALIJOS SUKULENTAI

Dioscorea

https://www.wikiwand.com/en/Dioscorea_bulbifera

Muehlenbeckia

[z/po/polygonaceae/muehlenbeckia/muehlenbeckia-platyclados](https://www.wikiwand.com/en/polygonaceae/muehlenbeckia/muehlenbeckia-platyclados)

MORFOLOGINĖ SUKULENTŲ ĮVAIROVĖ

Lapiniai sukulentai	Stiebiniai sukulentai	Šakniniai sukulentai
235	131	4

SKIRTINGUOSE INTERJERUOSE AUGINTINI SUKULENTAI

Saulėtas interjeras	Šviesus interjeras	Užpavėsintas interjeras
229 taxa	117 taxa	20 taxa

KOLEKCIJOS SIEKINIAI

**VU Botanikos sodo sukulentų kolekcijos suformuoti
siekiniai įvykdyti 49,12%**

Kolekcijoje yra:	269 pavadinimų augalai
Kolekciją planuojama išplėsti iki:	356 augalų rūšių
Reikėtų įsigyti apie:	88 naujus augalus

KOLEKCIJAI PLANAI

Īsplēsti: Australijas sukulentu: **9 rūšys iš 7 šeimų**

Azijos sukulentu: **6 rūšys iš 4 šeimų**

Botanikos sodas

Teresė Jokšienė
Vilniaus universiteto botanikos sodas
Kairėnų 43, LT-10239 Vilnius
+370 5 219 3133
terese.joksiene@bs.vu.lt